

อภิษฐ โพธิ์ศรี, อาทิตยา วงศ์คำมา, ศุภกฤต ธนาจิระศักดิ์, วิภาวดี เล่งอ้อ, นฤมล ใจดี, นัทธวิทย์ สุขรักษ์, วาสนีย์ ชลิศราพงศ์, ปริณดา วัฒนศรี, อรยุธา เตารส, สุชาดา เจียมศิริ

ทีมตระหนักรู้ (Situation Awareness Team: SAT) กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

✉ outbreak@health.moph.go.th

สถานการณ์การเกิดโรคประจำสัปดาห์ที่ 38 ระหว่างวันที่ 17-23 กันยายน 2560 ทีมตระหนักรู้ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ได้รับรายงานและตรวจสอบข้อมูลเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา พบโรคและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ดังนี้

สถานการณ์ภายในประเทศ

1. โรคพิษสุนัขบ้าเสียชีวิต จังหวัดบุรีรัมย์ พบผู้เสียชีวิตเพศชาย 1 ราย อายุ 24 ปี สัญชาติไทย อาศัยอยู่ที่หมู่ 12 บ้านโคกกลาง ตำบลเมืองไผ่ อำเภอกระสัง เริ่มป่วยวันที่ 16 กันยายน 2560 ด้วยอาการคันตามผิวหนัง วันที่ 18 กันยายน 2560 มีอาการกระวนกระวายต่อสิ่งเร้า แสง/เสียง กลืนลำบาก กลั้วลม กลั้วน้ำ ขนลุกทั้งตัว แขนขาอ่อนแรง แน่นหน้าอก และอาเจียนเป็นเลือด หลังจากไปรดน้ำมนต์ที่วัดแห่งหนึ่ง ญาติจึงนำส่งโรงพยาบาลกระสัง และได้รับการรักษาที่ห้องแยกโรค วันที่ 19 กันยายน 2560 ผู้ป่วยเสียชีวิต เวลาประมาณเที่ยงคืน โดยมีการเก็บตัวอย่างส่งตรวจกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ผลพบเชื้อพิษสุนัขบ้า ส่วนผลการตรวจน้ำลายและปมรากผม ไม่พบเชื้อทั้ง 2 ตัวอย่าง การสอบสวนโรคเบื้องต้น เมื่อกลางเดือนมิถุนายน 2560 ผู้ป่วยเดินทางไปวัดแห่งหนึ่ง ในตำบลเมืองไผ่ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านผู้ป่วยประมาณ 100 เมตร ที่วัดได้เลี้ยงสุนัขไว้ประมาณ 80 ตัว มีสุนัขตัวหนึ่งอาการคร่ำยไล่กัดสุนัขตัวอื่น ผู้เสียชีวิตจึงได้ฆ่าสุนัขตัวนั้นและนำไปฝังทำลายระหว่างนั้นได้ถูกสุนัขแม่ลูกอ่อนในวัดกัดที่ต้นขาซ้าย จึงให้ภรรยาล้างทำความสะอาดแผลโดยใช้น้ำเปล่าและซ็อยล้างแผลมาทาแผลเองที่บ้าน ไม่ได้ไปเข้ารับการรักษาหรือฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ต่อมาสุนัขตัวดังกล่าวได้ไปไล่กัดสุนัขตัวอื่น ๆ บริเวณใกล้เคียงกันและกัดเด็กที่บ้านอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ผู้ปกครองได้พาเด็กมาฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และได้ฆ่าสุนัขตัวนั้นนำไปใส่กระสอบปุ๋ยไปทิ้งบริเวณทุ่งนาห่างจากหมู่บ้านประมาณ 500 เมตร ทีมสอบสวนโรคลงพื้นที่และค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติม ผลการค้นหาไม่พบผู้ป่วยรายอื่น พบผู้สัมผัสโรคจากสัตว์ตัวเดียวกัน 2 ราย ผู้สัมผัสโรคร่วมบ้านกับผู้ป่วย จำนวน 6 ราย และเจ้าหน้าที่ที่สัมผัสน้ำลาย สารคัดหลั่งของผู้ป่วย จำนวน 15 ราย ได้ดำเนินการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า สํารวจข้อมูลสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในพื้นที่รัศมี 5 กิโลเมตร

เพื่อเตรียมฉีดวัคซีนป้องกันโรคในสัตว์

2. สงสัยอาหารเป็นพิษจากการรับประทานเห็ด จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบผู้ป่วย 4 ราย เป็นเพศชาย 3 ราย เพศหญิง 1 ราย อายุระหว่าง 13-36 ปี อาศัยอยู่ที่หมู่ 7 ตำบลเม่นาเติง อำเภอป่าปาย เริ่มป่วยวันที่ 17 กันยายน 2560 ด้วยอาการปวดท้อง วิงเวียนศีรษะ และในวันเดียวกันเข้ารับการรักษาที่แผนกผู้ป่วยในโรงพยาบาลปาย ผลการตรวจความสมบูรณ์ของเม็ดเลือด Blood Urea Nitrogen Creatinine อิเล็กโทรไลต์ และการตรวจการทำงานของตับทั้ง 3 วัน เป็นปกติ ผู้ป่วยทั้ง 4 ราย จำหน่ายออกจากโรงพยาบาล วันที่ 19 กันยายน 2560 ปัจจัยเสี่ยงคือมีการรับประทานแกงเห็ดและเห็ดทอด ซึ่งไม่ทราบชนิดร่วมกัน จากการสอบสวนเบื้องต้นพบว่าผู้รับประทานทั้งหมดในบ้านหลังเดียวกันจำนวน 4 ราย มีอาการป่วยด้วยโรคอาหารเป็นพิษทั้ง 4 ราย หลังรับประทานประมาณ 1-2 ชั่วโมง ไม่ได้รับประทานอาหารอย่างอื่นเห็ดที่นำมารับประทานมีลักษณะเป็นเห็ดสีขาวยและเห็ดสีแดงซึ่งไปเก็บมาจากป่าสนใกล้บ้านนำมาปรุงอาหารโดยการแกงและทอด และมีเพื่อนบ้านที่ไปเก็บเห็ดบริเวณเดียวกันมาปรุงอาหารก็มีอาการคลื่นไส้อาเจียนเช่นกัน 2-3 ราย มีอาการเพียงเล็กน้อย จึงไม่ได้เข้ารับการรักษา การดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้านและพื้นที่ข้างเคียงห้ามเก็บเห็ดจากบริเวณป่าสนดังกล่าวมารับประทานหรือนำไปจำหน่าย การเลือกรับประทานเห็ดถ้าไม่ทราบชนิดไม่ควรนำมารับประทาน

3. ไข้หวัดใหญ่เสียชีวิต จังหวัดพิจิตร พบผู้เสียชีวิตเพศหญิง 1 ราย อายุ 76 ปี ไม่ได้ทำงาน อาศัยอยู่ที่หมู่ 12 ตำบลดงเสือเหลือง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง เริ่มป่วยวันที่ 12 กันยายน 2560 เข้ารับการรักษาที่ โรงพยาบาลชัยอรุณ วันที่ 14 กันยายน 2560 ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ด้วยวิธี Rapid test พบให้ผลบวกต่อ Influenza A แพทย์ให้ยาต้านไวรัส ตั้งแต่วันที่ 14-18 กันยายน 2560 จากนั้นวันที่ 19 กันยายน 2560 ได้ส่งตัวไปรักษา

ที่โรงพยาบาลพิจิตรด้วยอาการหายใจลำบาก แพทย์ใส่ท่อช่วยหายใจ การวินิจฉัยเบื้องต้น Heart failure และ Influenza วันที่ 20 กันยายน 2560 เวลา 07.10 น. ผู้ป่วยเสียชีวิต ผู้ป่วยรายนี้ไม่ได้รับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ ทิมสอบสวนโรคลงพื้นที่และค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติม พบผู้สัมผัสใกล้ชิด 4 ราย คือ สามี บุตร 2 คน และหลาน 1 คน ขณะรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล มีญาติมาเยี่ยมประมาณ 10 คน และบุคลากรลงไปตรวจสอบในพื้นที่ที่บ้านผู้เสียชีวิตกับละแวกใกล้เคียงไม่พบโก๋ตายผิดปกติ

4. การประเมินความเสี่ยงของโรคพิษสุนัขบ้า

จากการเฝ้าระวังสถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้า (รง 506) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม-24 กันยายน 2560 พบผู้ป่วยเสียชีวิตจากพิษสุนัขบ้า ทั้งสิ้น 8 ราย โดยส่วนใหญ่พบผู้ป่วยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ทั้งนี้คาดว่าจะยังพบผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีการตรวจพบเชื้อพิษสุนัขบ้าในสัตว์เป็นระยะ อีกทั้งการคุมกำเนิดและควบคุมสุนัขให้อยู่เป็นหลักแหล่งยังทำได้ไม่เต็มที่ ทำให้ยังพบสุนัขจรจัดซึ่งเสี่ยงต่อการเป็นแหล่งรังโรคของโรคพิษสุนัขบ้า ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนเมื่อถูกสัตว์กัด ทำให้ไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม จนอาจทำให้เกิดเชื้อและเสียชีวิตจากพิษสุนัขบ้าได้

ข้อเสนอแนะ

1. ประชาชนที่มีโอกาสสัมผัสสัตว์ เช่น สุนัข แมว หรือ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดอื่น ๆ ควรปรึกษาแพทย์เพื่อขอรับวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้าก่อนการสัมผัสโรค และควรพาสัตว์เลี้ยงไปรับวัคซีนป้องกันพิษสุนัขบ้าเมื่อถึงอายุที่กำหนดให้ครบตามที่แพทย์แนะนำ
2. ประชาชนควรหลีกเลี่ยงการสัมผัสสัตว์ เช่น สุนัข แมว หรือสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดอื่น ๆ ที่เป็นสัตว์จรจัด เพื่อลดความเสี่ยงต่อการโดนกัด ข่วน จนอาจติดเชื้อพิษสุนัขบ้า
3. หากโดนสัตว์ที่เลี้ยงไว้ หรือสัตว์ที่ไม่ได้เลี้ยงกัด ข่วน หรือเลียบริเวณผิวหนังที่มีบาดแผล ควรทำความสะอาดแผล และพบแพทย์เพื่อรับการรักษาต่อเนื่องทันที

สถานการณ์ต่างประเทศ

1. สถานการณ์โรคไข้หวัดใหญ่ สายพันธุ์ H3N2 รัฐแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกา กรมสุขภาพรัฐแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกา รายงานผู้ป่วยไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ H3N2 7 ราย มีประวัติสัมผัสใกล้ชิดกับหมูในงานออกร้านหรือแสดงสินค้า (county fair) ผู้ป่วยทั้งหมดอาการไม่รุนแรง นอกจากนี้ทางการได้แนะนำให้ผู้ที่พักอาศัยในรัฐแมริแลนด์หากมีอาการป่วยคล้ายไข้หวัดใหญ่ และใน

ช่วง 7 วันก่อนป่วย มีประวัติสัมผัสหมูให้เข้าพบบุคลากรทางการแพทย์ ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2560 จนถึงวันที่ 20 กันยายน 2560 สหรัฐอเมริกา มีรายงานผู้ป่วยไข้หวัดใหญ่ทั้งหมด 27 ราย โดยพบเชื้อไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ H3N2 จำนวน 25 ราย และสายพันธุ์ H1N2 จำนวน 2 ราย ส่วนใหญ่มีประวัติสัมผัสสัตว์ในงานออกร้านหรือแสดงสินค้า

2. การติดเชื้อ *Brucella* สายพันธุ์ RB51 ในน่านนมวัว รัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรค (Centers for Disease Control and Prevention : CDC) และทางการสุขภาพรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกาแจ้งเตือนการบริโภคนมวัวดิบจากโรงรีดนมวัวในรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกากับการติดเชื้อ *Brucella* สายพันธุ์ RB51 หลังจากมีรายงานหญิงในรัฐเท็กซัส ติดเชื้อ *Brucella* เกี่ยวข้องกับการดื่มนมดิบ (ไม่ผ่านกระบวนการพาสเจอร์ไรส์) จากโรงรีดนมวัว K-Bar Dairy ในรัฐเท็กซัสและจากการตรวจทางห้องปฏิบัติการ พบว่าน่านนมของวัวนม 2 ตัวตรวจพบเชื้อ *Brucella* สายพันธุ์ RB51 ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่อ่อนแอที่ใช้ในการผลิตวัคซีนใช้ฉีดในวัวเพศเมียเพื่อป้องกันการติดเชื้อ *Brucella* ทางสุขภาพรัฐเท็กซัสได้ติดตามประชาชน 236 คนที่ซื้อน่านนมดิบจาก K-Bar Dairy ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน-7 สิงหาคม 2560 พบว่าร้อยละ 83 บริโภคน่านนมดิบ จึงแนะนำให้ผู้ที่บริโภคนมดิบหรือผลิตภัณฑ์นมจาก K-Bar Dairy ควรได้รับการรักษาด้วยยาปฏิชีวนะเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ หากไม่ได้รับการรักษาอาจส่งผลให้เกิดภาวะแทรกซ้อนในระยะยาว เช่น ข้ออักเสบ ปัญหาเกี่ยวกับหัวใจ ตับโต ม้ามโตในหญิงตั้งครรภ์อาจเกิดแท้งบุตร และวิธีที่จะหลีกเลี่ยงการสัมผัส *Brucella* ชนิด RB51 คือการดื่มนมวัวที่ผ่านกระบวนการพาสเจอร์ไรส์แล้ว

3. โรคทางเดินหายใจในตะวันออกกลาง (MERS) รายแรกในรอบ 9 เดือน ประเทศโอมาน

IHR Focal Point ของโอมานรายงานผู้ป่วย MERS รายแรกในปี พ.ศ. 2560 หลังจากที่มีรายงานผู้ป่วยรายสุดท้ายเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2559 มีรายละเอียดดังนี้ เป็นเพศชาย อายุ 54 ปี อาศัยอยู่เขต Al MusanaaBatinah ไม่ได้เป็นบุคลากรทางการแพทย์ ไม่มีประวัติสัมผัสผู้ป่วย MERS รายอื่นๆ และปฏิเสธการสัมผัสอูฐและดื่มน่านมอูฐดิบ ขณะนี้กระทรวงสาธารณสุขประเทศโอมานดำเนินการติดตามครอบครัวผู้ป่วย และบุคลากรทางการแพทย์ที่ให้การรักษาผู้ป่วยรายนี้ในโรงพยาบาล

ข้อมูลของ WHO ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2560 จนถึง 12 กันยายน 2560 มีรายงานผู้ป่วย MERS จากทั้งหมด 5 ประเทศ ได้แก่ประเทศซาอุดีอาระเบีย 191 ราย อาหรับเอมิเรต 5 ราย กาตาร์ 3 ราย เลบานอน 1 ราย และโอมาน 1 ราย